

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

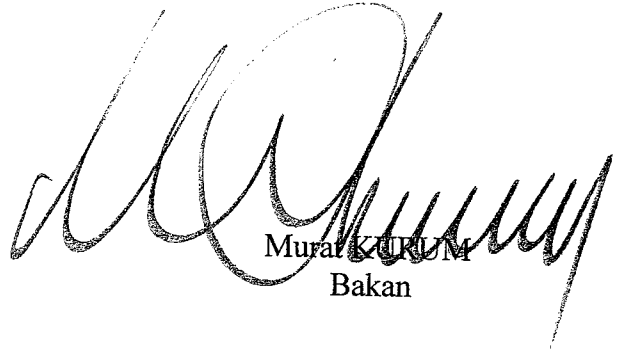
Sayı :30824082-610/ 122 883 97
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

17 Nisan 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN CELAL FIRAT'IN
TBMM 7/24014 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

7/24014 GK 108

SORULAR

- 1) Türkiye'deki Yurttaş İnisiyatifi'nin hazırlayıp TBMM'ne sunduğu Ekokırım suçu işleyenlere uygulanması gereken ceza hükümlerini içeren Kanun Teklifi hakkında ne işlem yapılmıştır?
- 2) Marmara Eylem Planı tam anlamıyla neden uygulanmamaktadır? 2021 yılından bu yana uygulanıyor ise Müsilaj neden tekrar ortaya çıkmıştır?
- 3) Marmara Bölgesinde bulunan mevcut atıksu arıtma tesislerinin tamamı ileri biyolojik arıtma tesisine dönüştürülmüş müdür?
- 4) Marmara Denizine gemilerin atık sularını boşaltılmaması için ne gibi önlemler alınmıştır? Her gemi takip edilebilmekte midir?
- 5) Marmara Denizi'nin kirlilik yükünü azaltmak için acilen sanayi kuruluşlarının atık deşarjı akarsuların debisine göre yeniden düzenlenecek midir?
- 6) Akarsuların zehir kanalına dönüşmesine neden olan sanayi atıkları denetimleri yapılmakta mıdır? Bu denetimlerle ilgili ceza verileri nedir?
- 7) Çalışmayan atık arıtma tesislerini çalışır hale getirmek için bir planınız var mıdır?
- 8) Müsilajdan zarar görecektir tarım ve balıkçılık sektörleri için maddi destekler veya bir sigorta sistemi geliştirilecek midir?
- 9) Sanayi tesislerinin yeraltı su kuyuları denetlenmektedir? Tespit edilen kaçak yer altı kuyuları var mıdır? Varsa ne gibi bir işlem veya ceza uygulanmaktadır?

CEVAPLAR

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama faaliyetleri kapsamında yer almakta olup; Bakanlığımızca eklenecek bir husus bulunmamaktadır.

2,3) Müsilajın kontrol altına alınması ve giderilmesine yönelik olarak noktasal, yayılı kirleticiler ile deniz içi faaliyetlere yönelik tedbirleri içeren 22 Maddeden oluşan Marmara Denizi Eylem Planı Bakanlığımız koordinasyonunda üniversiteler ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğiyle hazırlanmış ve 06.06.2021 tarihinde Marmara Denizi'ne kıyısı olan tüm illerin üst düzey yöneticileri ile imza altına alınarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Eylem Planı, Marmara Denizinin koruma alanı ilan edilmesi, müsilajın bilimsel temelli yöntemlerle tamamen temizlenmesi, atıksuların ileri biyolojik arıtım yapılmaksızın Marmara Denizi'ne deşarj edilmemesi, atıksu deşarj standartlarında kısıtlamaya gidilmesi, artırılmış atıksuların mümkün olan her yerde yeniden kullanımının arttırılması, Marmara Denizi'ne gemilerin atıksularının boşaltılmasının önlenmesi, tersanelerde temiz üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, alıcı ortama deşarj yapan atıksu arıtma tesislerinin 7/24 online izlenmesi, Bölgesel Atık Yönetimi Eylem Planı ve Deniz Çöpleri Eylem Planının hazırlanması, iyi tarım ve organik tarım uygulamaları ile basınçlı ve damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması, zeytin karasuyu ve peynir altı suyu kaynaklı kirliliğin önlenmesi, Marmara Denizi'ndeki tüm hayalet ağların temizlenmesi, soğutma suları ve termal tesislerden oluşan sıcak suların Marmara Denizine etkilerinin azaltılması hususlarını içermekte olup, 2025 yılı başı itibariyle Marmara Denizi Eylem Planı'nda yer alan 22 eylemden 19 tanesi tamamlanmıştır.

Söz konusu eylem planı kapsamında çalışmaları devam eden eylemler ise aşağıda yer almaktadır.

EYLEM 5: Atıksu Arıtma Tesisleri: Mevcut atıksu arıtma tesislerinin ileri biyolojik arıtmaya dönüştürülmesi,

EYLEM 9: Kamu-Özel Sektör İşbirliği: Atıksu Arıtma Tesislerinin yapımı ve işletilmesini çok daha kolay hale getirmek için kamu-özel sektör işbirliği modellerinin hataya geçirilmesi,

EYLEM 15: Yayılı Kaynaklar: Dere yataklarına yapay sulak alanlar ve tampon bölgelerin oluşturulmasıdır.

Marmara Denizi'nde görülen müsilaj sorununun en önemli sebeplerinden birinin ileri düzeyde arıtılmayan atıksulardan kaynaklandığı Bakanlığımızca yapılan çalışmalarla tespit edilmiştir. Marmara Denizi'ne ulaşan noktasal kaynaklı kirlilik yükünün azaltılmasına yönelik 15.06.2022 tarihli ve 31867 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2872 sayılı Çevre Kanununa ilave edilen EK Madde 16 ile Marmara Denizi havzasında belediyelerin 2025 yılı Haziran ayına kadar ileri biyolojik atıksu arıtma tesislerinin kurulması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca söz konusu düzenleme ile, belirtilen sınırlar içerisinde büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin atıksu gelirlerinin yarısını ileri atıksu arıtma tesislerinin kurulmasına ayrılması zorunlu kılınmıştır.

Ancak, 2025 yılı başı itibariyle eylem planı kapsamındaki belediyelerde ileri biyolojik arıtma oranı %51,7'dir. Müsilaj oluşumunu önlemek için noktasal kaynaklı azot ve fosfor yükünün azaltılması noktasında başta İstanbul olmak üzere Marmara Havzası'nda yer alan Belediyeler tarafından atıksu arıtma tesislerinin ileri arıtmaya dönüştürülmesi ve atıksu arıtma tesislerinin etkin bir şekilde işletilmesi gerekmektedir. Denize ulaşan kirlilik yükü azaltılmadığı sürece müsilajın Marmara Denizi'nde görülme olasılığı bulunmaktadır.

4) Uluslararası düzeyde deniz araçlarının operasyonel faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların deniz kirliliğine sebep olmayacak şekilde yönetimi hakkındaki düzenlemeler; Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (MARPOL 73/78) çerçevesinde yürütülmektedir. Ülkemiz Sözleşmeye 1990 yılında taraf olmuştur. Bu sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerimiz ve ulusal ihtiyaçlarımız doğrultusunda gerekli mevzuatlar çıkarılmış olup, halihazırda Ulusal Gemi Atıkları Yönetim Sistemimiz oluşturulmuştur. MARPOL kapsamındaki gemilerin yanaştığı her limanda atık alım hizmeti verilmekte olup gemilerin atıkları atık kabul tesisleri ve atık alma gemileri ile toplanmaktadır.

Bununla birlikte; Gemi Kaynaklı kirliliğin önlenmesinde yasadışı deşarjların tespiti ve cezai işlem uygulama yetkisi 2023/3 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile;

- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
- Sahil Güvenlik Komutanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı,
- Antalya ve Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına devredilmiştir.

Yasadışı boşaltımların tespiti ve cezai işlem uygulama çalışmaları, Çevre Kanunu kapsamında yürütülmektedir.

Deniz kirliliğinin kontrolü için deniz araçlarına ait atıkların alınması ile ilgili Bakanlığımızın attığı en önemli adımlardan bir tanesi de gemi atıklarının online sistemle takibinin sağlanmasıdır.

Bu uygulama ile yatlar, günübirlik gezi tekneleri, tur tekneleri, balıkçı tekneleri gibi küçük deniz araçlarının yanında her tipte büyük gemilerin atıklarının da takibi ve denetiminin sağlanması için web tabanlı çevrimiçi bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistem sayesinde atıkların takibi ve etkin denetimi sağlanmaktadır.

5) Marmara Denizine gelecek kirlilik yükünün azaltılması için hazırlanan 2021/13 sayılı Marmara Deniz Havzası Eylem Planı Kapsamında Deşarj Standartlarında Kısıtlama Genelgesi 22.06.2021 tarihinde Bakanlığımızca yayımlanmıştır. Söz konusu Genelge ile, Bakanlığımızca Boğazlar ve Susurluk Havzası dâhil Marmara Denizi Hidrolojik Havzası'nda ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında, sanayi ve evsel atıksu arıtma tesisleri için Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ve Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği ekinde yer alan ve kirliliğin

göstergesi olan Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) parametresinde kentsel atıksularda %20 oranında, endüstriyel atıksularda ise her bir sektör için yeni bir deşarj standardı düzenlemesi yapılarak yaklaşık %50' ye kadar kısıtlamalar yapılmıştır. Ayrıca, Genelge ile değıştirilen şartlara uyum için süreler belirlenmiş ve iş termin planları alınmıştır.

Bununla birlikte, Bakanlığımızca Ekim 2024'te başlatılan "Türkiye'nin Endüstriyel Atıksu Profili" nin Belirlenmesi Projesi (TENAP)" ile; ülkemizde faaliyet gösteren sanayi sektörleri için sektörel atıksu profili çıkarılacak, sektörden kaynaklanan kirleticiler tespit edilecek ve sektörel deşarj kriterleri geliştirilecektir. Ayrıca, proje kapsamında, pilot bölgelerde yapılacak çalışmalar ile alıcı ortam bazlı deşarj kriterleri de geliştirilecek ve teknoloji bazlı deşarj kriterleri ile kıyaslanarak ilave yatırım ihtiyaçları da tespit edilecektir. Proje kapsamında yapılacak çalışmalar ve Bakanlığımızın daha önce alıcı ortam bazlı deşarj standartlarının belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmalar doğrultusunda ihtiyaç duyulması durumunda alıcı ortamın miktar ve kalitesi göz önünde bulundurularak alıcı ortam bazlı deşarj standartları geliştirilecektir.

6) Çevre Kanunu'nun 12. Maddesi kapsamında Gemilerden Kaynaklanan Deniz Kirliliğinin Önlenmesi Kapsamında deniz kirliliğı denetimine yönelik Denizcilik Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığına, Türkiye Çevre Ajansına yetki verilmiştir.

Marmara Denzine kıyısı olan illerimizde 2021 yılından bugüne kadar Bakanlığımızca atıksu konulu 38.519 işletme ve 233.354 deniz aracı denetlenmiş olup gerçekleştirilen denetimlerde 2845 işletme ve 796 deniz aracına toplam 1.417.919.922 TL idari para cezası uygulanmıştır. 304 işletme faaliyetten men edilmiştir.

7) 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 11 inci maddesi gereğince, atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, işletilmesi ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluk; büyükşehirlerde ilgili su ve kanalizasyon idarelerine, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelere, bunların dışında iskana konu her türlü kullanım alanında valiliğın denetiminde bu alanları kullananlara aittir.

Marmara Denizi Havzası'ndaki atıksu arıtma tesislerinin mevcut durumunun tespiti ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalarımız kapsamında, bakanlığımız koordinasyonunda 2021 yılında Marmara Denizi Havzası Noktasal Kirlilik Yüklerinin Tespiti (MAR-AAT) projesi yürütülmüştür. Bu proje ile havzada yer alan, 50 m3/gün ve üzeri atık suyu olan 445 evsel/kentsel ve endüstriyel atık su arıtma tesisi yerinde incelenmiş, mevcut durumları tespit edilerek bakım-onarım, revizyon, kapasite artışı ve yeni tesis yapımına yönelik ihtiyaç analizleri yapılmış ve Marmara Denizi'ne ulaşan atıksu kaynaklı kirlilik yükleri belirlenmiştir.

Marmara Denizi Havzası'nda atıksu arıtma tesislerinin etkinliğini artırmak amacıyla, 22 Haziran 2021 tarihinde yayımlanan 2021/13 sayılı Marmara Deniz Havzası Eylem Planı Kapsamında Deşarj Standartlarında Kısıtlama Genelgesi ile sanayi ve evsel atık su arıtma tesisleri için deşarj standartlarında kısıtlamalar getirilmiştir. Revizyon, kapasite artışı ve ileri arıtmaya geçiş için süreler verilmiştir. Bugüne kadar Bakanlığımıza sunulan 169 İş Termin Planı'ndan 42'si tamamlanmış olup, kalan planların uygulamaları Bakanlığımızca takip edilmektedir.

3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanuna EK MADDE 3 ilave edilmesi ile atıksu arıtma tesislerinin inşa ve/veya işletmesinin kamu özel sektör işbirliği modelleriyle gerçekleştirilebilmesi amacıyla ülkemizdeki belediyeler için alternatif bir finans modeli oluşturulmuştur. Düzenlemeye ait alt mevzuat hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Diğer taraftan, Bakanlığımız ÇED-İzin ve Denetim Genel Müdürlüğümüzce, 2021 yılında müsilağ sonrası Marmara Bölgesi'nde "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri Tebliğı" (R.G. Sayı 29303, Tarih: 22 Mart 2015) kapsamında Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) kurulu tesislerin yanı sıra daha düşük kapasiteli arıtma tesislerinin atıksu giriş ve çıkışları da 2021/14 Sayılı "Marmara Bölgesi'nde

Bulunan Atık Su Arıtma Tesislerinin Gerçek Zamanlı İzlenmesi” konulu Genelge’ (MARBİN) ile on-line takibe alınmıştır. Ayrıca Marmara Bölgesinde kapasiteye bakılmaksızın, tüm soğutma sularının, sadece çıkış değil giriş sıcaklıkları ve debileri de izlenerek verileri Bakanlığımız Sürekli İzleme Merkezi (SİM)’e anlık aktarılmaktadır. SAİS tesislerinin günlük kapasitesi; 5.000 m³/gün ve üzeridir; Anlık pH, iletkenlik, sıcaklık, çözünmüş oksijen, debi, KOİ ve AKM parametreleri 7/24 takip edilmektedir.

MARBİN Genelgesi ile; kurulu kapasitesi 1.000-5.000 m³/gün olan ve Marmara Bölgesinde alıcı ortama deşarj eden tesislerin arıtma tesisi giriş ve çıkış debileri ile numune alma yönünden on-line takip edilmektedir. Suyu ısı transferi amaçlı (soğutma suları) kullanarak alıcı ortama deşarj eden tesisler ise giriş ve çıkışlarında debi ve sıcaklık yönünden on-line izlenmektedir. Sistemde güncel durumda; 145 SAİS tesisi ve 86 MARBİN tesisi bulunmaktadır. Böylece; SİM üzerinden, uzaktan otomatik numune aldırma yöntemi ile bu tesislerde 7/24 teknolojik denetim yapılmaktadır.

8) Marmara Denizi’ne kıyısı olan illerde müsilaj yüzünden ava çıkamayan veya av araçları zarar gören veya istediği avcılığı yapamayan kıyı balıkçılarının mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik çalışmalar Tarım ve Orman Bakanlığınca yürütülmektedir.

9) Yeraltı suyu kuyularının kullanımına ilişkin görev, yetki ve sorumluluk Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü’nde bulunmaktadır.